

Ante Vuković

NAGRADA ZA RAD I NAKNADA TROŠKOVA ZA STEČAJNOG UPRAVITELJA

UDK: 37. 736 (497.5)
Primljeno: 10. 05. 2009.
Stručni rad

Pravni status nagrade za rad stečajnim upraviteljima *de lege lata* nije prihvatljiv. Zato se predlaže *de lege ferenda* izmijeniti Stečajni zakon i donijeti novu uredbu. Konačna nagrada ne smije biti limitirana iznosom.

Ključne riječi: *stečajni upravitelj, nagrada za rad, naknada troškova*

I. UVOD

Stečajni upravitelj je najvažnije tijelo stečajnog postupka u operativnom smislu.¹ Ima prava i obveze koje proizlaze iz Stečajnog zakona² (dalje: Zakon). Jedno od prava je pravo na nagradu za rad i naknada troškova za rad i rezultate rada. Obveze su mu puno veće.³ Stečajni upravitelj je: a) tijelo stečajnog postupka (druga tijela su: stečajni sudac, skupština vjerovnika te odbor vjerovnika), b) zastupnik stečajnog dužnika po zakonu te c) obavlja i funkciju posloводства ako dužnik nastavlja s radom od otvaranja stečajnog postupka (pred jednim od trgovačkih sudova u Hrvatskoj).⁴

Pitanje nagrade za rad i naknade troškova uređeno je *de lege lata* u čl. 29. Zakona te podzakonskim aktom koji se zove Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrada stečajnim upraviteljima⁵ (dalje: Uredba).

Naročitu praktičnu važnost ima Uredba čiji su učinci i domašaji sporni. Zapravo, čim je bila objavljena izazvala je zbrku, tj. pravnu nesigurnost. Odmah se postavilo pitanje suglasnosti njenih odredbi sa Ustavom Republike Hrvatske⁶ (dalje: Ustav), osobito završnih koje nalažu: a) da se odredbe primjenjuju na stečajne postupke pokrenute do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i

¹ Tako A. ERAKOVIĆ, *Stečajni zakon s komentarom i primjerima*, Zagreb, 1997., str. 33.

² Narodne novine, br. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03 i 82/06.

³ Svaka novela Zakona (bile su četiri u 10 godina) u pravilu je značila redukciju prava, a ekspanziju obveza stečajnog upravitelja.

⁴ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž – 6563/01 od 18. ožujka 2003. „Pravo i porezi“, Zagreb br. 2., 2004., str. 113.

⁵ Narodne novine, br. 189/03.

⁶ Narodne novine, br. 41/2001 (pročišćeni tekst).

dopunama Stečajnog zakona (Narodne novine, broj 123/03 od 31. srpnja 2003. g.),⁷ b) stupanje na snagu danom objave u Narodnim novinama, tj. 1. prosinca 2003. g.⁸ Ustav u cijelosti propisuje drukčije, odnosno da „uredbe na temelju zakonskih ovlasti ne mogu djelovati unatrag“ (čl. 87) te „zakon stupa na snagu najranije osmi dan od dana njegove objave, osim ako nije zbog osobito opravdanih razloga zakonom drugačije određeno“ (čl. 89).

Bez obzira na sve nedostatke nije nam poznato da je itko pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske pokrenuo postupak za ocjenu Uredbe s Ustavom i Zakonom.⁹

Nadalje, s Uredbom je u praksi započela promjena načina isplate nagrada stečajnim upraviteljima u obavljanju ove značajne javne funkcije.¹⁰ Stečajni suci, silom novog propisa morali mijenjati staro pravilo „odobravati mjesečne predujmove za rad koji bi se uračunali u konačnu nagradu“¹¹ u novo pravilo „visina nagrade se određuje u vrijeme zaključenja stečajnog postupka, a mjesečni predujmovi su samo iznimka.“

Jedina dobra strana Uredbe (s aspekta stečajnih upravitelja) je da je ona napokon odredila kriterije (osnove) po kojima će stečajni suci odobravati nagradu stečajnom upravitelju (objektivni pristup).

Materiju nagrade za rad, zapravo predujmova tijekom stečajnog postupka nakon Uredbe definitivno je riješio, vrlo rigorozno Zakon o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona¹² na način da je ukinuo odredbu o odobravanju predujmova te ponovno ovlastio Vladu da uredbom utvrđuje kriterije i način obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima (čl. 18.).¹³ Problem je u tome što je ZID SZ objavljen 21. srpnja 2006.g., ali do pisanja ovog rada Vlada nije donijela novu uredbu pa je, čini se još uvijek na snazi Uredba iz 2003. g.

Zbog toga danas ne postoji jedinstveno pravno stajalište o nespornim pravnim pravilima koja reguliraju visinu nagrade za rad stečajnom upravitelju (dok nimalo nije sporno da je to ovlast isključivo stečajnog suca).

⁷ Vidi čl. 20. Uredbe.

⁸ Čl. 21. Uredbe.

⁹ Čl. 38. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 49/02 – pročišćeni tekst).

¹⁰ Smisao pokretanja stečajnog postupka je eliminiranje iz javnog života pravnih i fizičkih osoba koje ne mogu uredno izvršavati svoje obveze.

¹¹ Pravno uporište bio je čl. 29. st. 6. Zakona.

¹² Narodne novine, broj 82/06.

¹³ U tijesnoj vezi s ovim člankom je i čl. 111. ZID SZ 82/06 temeljem kojeg se na postupke u tijeku, ako nisu započete radnje na koje se odnose, primjenjivat će se ovako izmijenjena odredba Zakona. Tako su, barem u dijelu htjelo zaštititi stečena prava stečajnih upravitelja i drugih sudionika postupka.

II. POVIJESNI PRIKAZ PRAVNOG STATUSA NAGRADE ZA RAD I NAKNADE TROŠKOVA

2. 1. Stečajni zakon (NN, br. 44/96, stupio na snagu 01. siječnja 1997.)¹⁴

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestao je važiti Zakon o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji,¹⁵ osim Glave VI. - Stečaj i likvidacija banaka koji je status nagrade za rad i naknade troškova regulirao u samo jednoj odredbi (čl. 64). Prema njoj, stečajni upravitelj ima pravo konzumirati oba prava pod uvjetom da mu isplate odobri stečajni sudac (pisani oblik odluke nije bio propisan pa je, čini se bila dovoljna i usmena suglasnost). Prije same isplate bilo je potrebno da stečajni sudac predloži (ponovno nije bila propisana forma) stečajnom vijeću (u odnosu na stečajnog suca, a posebno stečajnog upravitelja vijeće je tijelo višeg ranga i može mijenjati njihove odluke ako su nezakonite, nepravilne, na štetu većine stečajnih vjerovnika i sl.) nagradu za rad i naknadu potrebnih troškova pri čemu se uzimaju u obzir dva kriterija: a) opseg poslova i b) rad stečajnog upravitelja.¹⁶

Zakon iz 1996. godine pitanje nagrade za rad i naknade troškova uredio je detaljnije i moglo bi se kazati, puno jasnije posebno u odnosu na stečajne vjerovnike (radi čijeg se namirenja i provodi svaki stečajni postupak). Dakle, on uvodi, pored dotadašnjih kriterija (opseg poslova i rad stečajnog upravitelja) i novi dodatni kriterij - vrijednost stečajne mase.¹⁷ Značajna je novost i da nagradu za rad te naknadu stečajnom upravitelju određuje rješenjem stečajno vijeće (konačno se, kao obvezno pravilo propisuje i donošenje pisane odluke). Rješenje se posebno dostavlja članovima odbora vjerovnika,¹⁸ ako je osnovan te dužniku pojedincu. Obavijest o određivanju nagrade i naknade bez naznake visine iznosa objavljuje se na oglasnoj ploči suda, uz napomenu da se u pisarnici može izvršiti uvid u potpuni tekst rješenja. Protiv toga rješenja pravo na žalbu imaju stečajni upravitelj, dužnik pojedinac kao i svaki stečajni vjerovnik.

Posebno je bio interesantan čl. 29. st. 6. Zakona koji širom otvara vrata odobravanju predujmova nagrade stečajnom upravitelju (u praksi se, zbog toga nagrada najčešće odobrala i isplaćivala kao predujam).¹⁹ Tako se kaže da

¹⁴ Narodne novine, br. 44/96.

¹⁵ Narodne novine, br. 54/94. Prije njega na snazi je bio Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i drugih financijskih institucija (Narodne novine, br. 53/91) koji je zapravo Zakon o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji (Službeni list SFRJ, br. 84/83).

¹⁶ Vidi čl. 64. st. 2.

¹⁷ V. čl. 29. st. 2.

¹⁸ Odbor vjerovnika je tijelo stečajnog postupka i njegove ingerencije su savjetodavne. Odbor ujedno i nadzire rad stečajnog upravitelja. O odboru vjerovnika v. čl. 32. – 38. Zakona.

¹⁹ Usp. A. ERAKOVIĆ, *Tijela stečajnog postupka*, objavljen u: *Novosti u stečajnom pravu s*

„stečajno vijeće može tijekom stečajnog postupka odobravati predujmove nagrade i odlučivati o naknadi troškova.“ U posljednjoj rečenici stavka se izrijeком navodi da se „predujam može odrediti i u mjesečnim iznosima.“

Razlozi koji su vodili zakonodavca na ovako uređenje bili su višestruki, a prije svih politički.²⁰ Da nije bilo ove odredbe o predujmu bilo bi vrlo upitno koji bi stečajni upravitelji uopće i prihvatili voditi stečajni postupak, posebno zbog činjenice da su oni, za bivše radnike posljednji zakonski zastupnici koji će im uručiti otkaz ugovora o radu te nakon unovčenja imovine i diobe stečajne mase konačno „pokopati“ tvrtku (registarski odjel trgovačkog suda rješenjem samo provodi brisanje subjekta upisa).

Zakon je, isto tako po prvi put pokušao odrediti egzaktnije osnove za određivanje nagrade i naknade troškova stečajnih upravitelja. Ministar pravosuđa posebnim je pravilnikom trebao utvrditi te kriterije. Dok se ne donese pravilnik, visinu nagrade i naknade troškova određuje stečajno vijeće u skladu s odredbom članka 29. ovoga Zakona.²¹ Ministar nije (prema očekivanjima) donio nikakav pravilnik za provedbu Zakona nego je to učinila Vlada RH svojom uredbom iz 2003. godine (dakle više od šest godina od kada se primjenjuje Zakon).

2. 2. Zakon o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona (NN, br. 29/99, stupio na snagu 4. travnja 1999.)

Prva novela Zakona uz poznate kriterije: a) obujam poslova, b) rad, i c) vrijednost stečajne mase, uvodi bitnu (vrlo atraktivnu) dopunu koja omogućuje stečajnom vijeću da „nagradu i naknadu troškova stečajnom upravitelju može unaprijed odrediti u postotku od ukupno unovčene stečajne mase“ (čl. 4.). Ako se pak naknadno, s obzirom na daljnji tijek stečajnog postupka, pokaže da je iznos nagrade ili naknade troškova koji je unaprijed određen u postotku od ukupno unovčene stečajne mase nerazmjerno previsok ili prenizak, stečajno vijeće može, na prijedlog stečajnog suca, stečajnog upravitelja ili odbora vjerovnika primjereno smanjiti ili povećati unaprijed određeni postupak.

Dakle, zakonodavac je stimulirao tijela postupka (stečajno vijeće te posebno stečajnog upravitelja) da: a) stečajnu masu unovči za što veći iznos²² te tako b) stečajni postupak čim prije zaključi. U praksi novi kriteriji nisu saživjeli. Menadžerski pristup poslu nije prošao možda i zbog toga jer bi nagrada stečajnim upraviteljima u pojedinim slučajevima bila u milijunskim iznosima (u slučaju da,

pročišćenim tekstom Stečajnog zakona/ J. Barbić i drugi; urednik knjige M. Dika, Zagreb, Organizator, 2001. – (Biblioteka Pravo), str. 89.

²⁰ U 1997. godini počele su se osjećati prve posljedice postupaka pretvorbe i privatizacije u Hrvatskoj. Jedina slamka spasa za bivše radnike da naplate svoja potraživanja bio je stečaj. Zato su trgovački sudovi i bili zastrpani sa velikim brojem prijedloga za otvaranje stečajnih postupaka.

²¹ O tome v. čl. 30. Zakona.

²² Ističemo da se u osnovom Zakonu govori o „vrijednosti stečajne mase“ dok se u noveli navodi bitno drugačiji pojam „ukupno unovčene stečajne mase.“

na primjer upravitelj unovči imovinu od 100 milijuna kuna i ima ugovoreno pravo na samo 1% nagrade od toga iznosa).

2. 3. Zakon o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona (NN, br. 129/00, stupio na snagu 30. prosinca 2000.)

Druga po redu novela Zakona nije promijenila pravni status nagrade za rad i naknade troškova stečajnog upravitelja. Moglo bi se kazati da su stečajnom upravitelju data nova osiguranja u vezi naplate potraživanja za rad. U čl. 29. iza stavka 6. dodan je novi stavak 7. koji jamči da će nagrada i naknada troškova stečajnoga upravitelja, u slučaju ako u stečajnom postupku nema sredstava biti isplaćena iz sredstava fonda iz članka 39., a stavka 1. ovoga Zakona.²³ Propisana je, dakle obveza plaćanja dodatne pristojbe radi formiranja fonda za pokriće troškova stečajnog postupka.²⁴

2. 4. Zakon o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona (NN, br. 123/03, stupio na snagu 30. kolovoza 2003.)

Bitne novosti ove novele su: a) ovlast Vladi Republike Hrvatske da posebnim aktom utvrdi kriterije i način obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima (st. 2. čl. 8.), te b) stečajni sudac umjesto stečajnog vijeća preuzima ovlasti određivanja nagrade i naknade stečajnom upravitelju (čl. 15. ZID SZ).

U vezi ovlasti Vlade RH prof. Dika bio je vrlo rezerviran. Već je tada upozoravao:

„Hoće li Vlada prilikom donošenja takvog akta smjeti ignorirati okolnost da odredbe prema kojima se i prije ZIDSZ 2003. određivalo nagrade za rad i naknade stečajnim upraviteljima nisu izmijenjene i ostale su u cijelosti na snazi (*arg. ex* 29). Treba uzeti da bi Vlada svoje kriterije i način obračuna morala uskladiti s tim odredbama.“²⁵

²³ Riječ je o tome da je zakonodavac obvezao svakog vjerovnika (pa i RH te jedinice lokalne samouprave i uprave) koji predloži otvaranje stečajnog postupka na plaćanje i dodatne pristojbe u iznosu od 5.000,00 kuna radi osnivanja fonda za pokriće troškova stečajnog postupka koji se ne mogu namiriti iz imovine dužnika. Od obveze uplate te dodatne pristojbe izuzeti su zaposlenici i raniji zaposlenici dužnika koji kao vjerovnici predlažu pokretanje stečajnog postupka radi namirenja dospjelih tražbina po osnovu rada. Dodatna pristojba uplaćuje se na poseban račun trgovačkog suda i čini trošak stečajnog postupka (jednak pravni režim kao i drugi troškovi stečajnog postupka iz čl. 86. Zakona) na čiju naknadu vjerovnik koji je uplatio predujam ima pravo. Stečajni je upravitelj dužan vratiti taj predujam u fond nakon što u stečajnom postupku prikupi za to potrebna sredstva.

ZID SZ nije odgovorio na pitanje što će se dogoditi u slučaju da stečajni upravitelj potroši cjelokupni iznos pristojbe i ne uspije vratiti vjerovniku 5.000,00 kuna.

²⁴ O tome i A.ERAKOVIĆ, *Neke novosti u stečajnom pravu*, „Računovodstvo, revizija i financije“, Zagreb, br. 2, 2001., str. 193.

²⁵ V. M. DIKA, *Novo uređenje stečajnog prava*, „Pravo i porezi“, Zagreb, br. 11, 2003., str. 3. – 13.

Uopće, on je žestoko kritizirao cijelu novelu, posebno čl. 59., st. 3. ZIDSZ 2003. po kojem se na stečajne postupke pokrenute do stupanja na snagu toga zakona primjenjuju njegove odredbe. Proglasio je takvo određenje **spornim pa i protuustavnim**.²⁶

Navodimo i zaključno stajalište prof. Dike: „Sve su to pravila tzv. stečajnog materijalnog prava, pravila na temelju kojih su sudionici u stečajnom postupku njegovim pokretanjem stekli određene materijalnopravne ovlasti, koje su drastično, pa i dramatično **povrijeđene generalnom retroaktivnošću ZID SZ 2003.**„ zbog čega je ona **protuustavna** (*arg. ex 90/4, 5.URH*).²⁷

III. POZITIVNOPRAVNO UREĐENJE PRAVNOG STATUSA NAGRADE ZA RAD I NAKNADE TROŠKOVA

3. 1. Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrada stečajnim upraviteljima (NN br. 189/03, stupila na snagu 1. prosina 2003.)

Vlada Republike Hrvatske navedenu je Uredbu donijela na temelju članka 21. a stavka 2. Stečajnog zakona (Narodne novine, br. 44/96, 161/98²⁸, 29/99, 129/2000 i 123/2003).²⁹ Od velike je važnosti da se ona primjenjuje i na stečajne postupke koji su pokrenuti prije njenog stupanja na snagu, a ne samo na stečajne postupke koji su pokrenuti nakon 1. prosinca 2003.³⁰ Time je zahvatila i u stečena prava stečajnih upravitelja, čak ih je i bitno reducirala (kao niži pravni akt!).

Kao **prvo**, konačna nagrada stečajnom upravitelju ograničena je na maksimalan iznos od 300.000,00 kuna (čl. 4. st. 2.) koji iznos može biti uvećan od 5% do 20% od konačne nagrade ako stečajni upravitelj svojim osobitim zalaganjem uspije unovčiti imovinu prije isteka rokova iz čl. 27. st. SZ-a (čl. 5.). Upravitelju se može odrediti iznos od dodatnih 20.000,00 kuna godišnje ako je do tada ostvario pravo na maksimalan iznos nagrade, a nije uspio, iz objektivnih razloga unovčiti imovinu u rokovima propisanim čl. 27. st. 1. SZ-a (čl. 4. st. 3.). Kao **drugo**, stečajni sudac može samo iznimno, kada za to postoje naročito opravdani razlozi (nastavak proizvodnje ili nastavak obavljanja djelatnosti stečajnog dužnika)

²⁶ M. DIKA., op. cit. str. 5.

²⁷ M. DIKA., op. cit. str. 13.

²⁸ Zakon o bankama u kojem je definiran, na poseban način položaj vjerovnika banke i drugih osoba u slučaju otvaranja stečajnog postupka.

²⁹ Podsjetimo se da je ministar pravosuđa posebnim pravilnikom trebao utvrditi osnove za određivanje nagrade i naknade troškova stečajnog postupka (čl. 30. SZ, NN, br. 44/96).

³⁰ Čl. 20. Uredbe uređuje da će se na stečajne postupke pokrenute do stupanja na snagu ZID SZ (NN, br. 123/2003) primjenjivati njene odredbe, dok se u čl. 21. utvrđuje da Uredba stupa na snagu danom objave u Narodnim novinama.

odobravati predujmove nagrada stečajnim upraviteljima s tim da se predujmljeni iznosi uračunavaju u konačan obračun nagrade (čl. 6.).³¹ Kao **treće**, Uredba je još uredila: a) nagradu privremenom stečajnom upravitelju, b) slučajevi u kojima se stečajni postupak ne provodi, c) obustava zbog nedostatnosti mase, d) promjena stečajnog upravitelja, e) unovčenje imovine stečajnog dužnika kao cjeline, f) stečajni plan, g) nadzor nad provedbom stečajnog plana, h) osobna uprava (stečajni upravitelj), i) stečajevi s međunarodnim elementom, j) stečaj male vrijednosti, k) nastavak postupka radi naknadne diobe i l) stečaj nad bankama iako je ta materija regulirana posebnim zakonom³² (čija rješenja o stečaju su i protuustavna).³³

Dakle, s jedne strane postoji Zakon koji stečajnom upravitelju omogućuje neograničeni iznos nagrade (uzimajući u obzir: obujam posla, rad, vrijednost stečajne mase i ukupno unovčenu stečajnu masu) dok s druge strane postoji Uredba koja nagradu za rad ograničava na iznos od 300.000,00 kuna!

Nadalje, Zakon omogućava stečajnom upravitelju pravo na mjesečni predujam nagrade za rad koji su uračunava u konačan iznos, dok Uredba pravo na predujam nagrade uvodi kao izuzetak!

Kako su stečajni suci i stečajni upravitelji u praksi reagirali na Uredbu? Kako se Uredba primjenjuje na stečajne postupke koji su pokrenuti prije stupanja Uredbe na snagu?

³¹ Vlada je za ukidanje mjesečnih predujmova za rad stečajnih upravitelja imala u dijelu znanstvene i stručne javnosti jer „stečajni upravitelj treba biti motiviran da što prije unovči imovinu stečajnog dužnika, pa bi trebalo kada je god to moguće koristiti se mogućnošću određivanja nagrade i naknade troškova u postotku od ukupno unovčene stečajne mase“ (o tome: Novosti u stečajnom pravu s pročišćenim tekstom Stečajnog zakona, ibid. str. 89.).

³² Zakon o bankama (Narodne novine, br. 84/2002. i 141/06), kao poseban zakon (*lex specialis*) u odnosu na Stečajni zakon riješio je pitanje stečaja banke na način „ako nije drugačije dređeno ovim Zakonom, odredbe Stečajnog zakona primjenjuju se na stečaj banke „(čl. 156.). Nadalje, istim zakonom uređeno je i pitanje nagrade za rad i naknade troškova stečajne uprave (kolegijalno tijelo koje ima najmanje dva člana, a imenuje ga sud na prijedlog institucije nadležne za osiguranje uloga). Članak 160. glasi ovako: „Na članove stečajne uprave banke ne primjenjuju se odredbe o listi stečajnih upravitelja i o nagradama za rad i naknadama troškova stečajnih upravitelja iz Stečajnog zakona (st. 1.), te nagradu za rad i naknadu troškova stečajne uprave utvrđuje institucija nadležna za osiguranje uloga, a na teret troškova stečaja“ (st. 2.).

Ipak, Uredba je uredila da se „na stečajnog upravitelja imenovanog u stečaju koji se provodi nad bankom na odgovarajući način primjenjivat će se odredbe ove Uredbe“ (čl. 18. t. 1.), zatim da „konačna nagrada ne može biti veća od 600.000,00 kuna „(čl. 18. t. 3.) i što je najzanimljivije „stečajnom upravitelju može se odrediti predujam nagrade odgovarajućom primjenom članka 6. ove Uredbe“ (čl. 18. t. 7.). To znači da je stečajni upravitelj (stečajna uprava) u stečaju nad bankama u povoljnijem položaju nego u drugim pravnim osobama jer je njegova konačna nagrada dvostuko veća (umjesto 300.000,00 kuna iznosi 600.000,00 kuna) i jer ima pravo na predujmove nagrade za rad (što stečajni upravitelji u drugim stečajnim postupcima u pravilu nemaju).

³³ „Nagradu za rad i naknadu troškova stečajne uprave utvrđuje institucija nadležna za osiguranje uloga, a na teret troškova stečaja. Ovo zadnje je vrlo zanimljivo i **protuustavno rješenje**, jer to znači da izvršna vlast provodi jedan sudski (stečajni) postupak, a da se ne govori o proceduralnim problemima“ (iz rada N. Šepića, „Stečaj banaka u svjetlu Zakona o bankama (NN, 84/02)“, objavljen u zborniku radova „Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse 2003. godina“, Inženjerski biro d.d. Zagreb, 2003., str. 139.

Vrlo je zanimljiva reakcija Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (kao drugostupanjskog suda) na to pitanje u jednom rješenju iz 2006. godine³⁴ Vrijedi citirati dio obrazloženja: „ Ustav Republike Hrvatske u čl. 88. st. 2. određuje da uredbе na temelju zakonskih ovlasti ne mogu djelovati unatrag. Iz posebno opravdanih razloga samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno djelovanje (čl. 90. st. 4. Ustava Republike Hrvatske). Slijedom navedenih odredbi Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrada stečajnim upraviteljima primjenjuje se u svim stečajnim postupcima, ali samo od dana stupanja na snagu. Nakon 1. prosinca 2003. godine stečajnom upravitelju na ime nagrade za rad u jednom stečajnom postupku ne može se obračunati konačna nagrada u iznosu višem od 300.000,00 kuna bez obzira da li je jedan ili više stečajnih upravitelja bilo imenovano u istom stečajnom postupku.“

U odluci je odgovoreno i na pitanje što je s isplaćenim nagradama stečajnim upraviteljima prije stupanja Uredbe na snagu: „ Prema stajalištu ovog suda one se ne uzimaju u obračun pri obračunavanju nagrada primjenom Uredbe jer bi u protivnom Uredba imala povratno djelovanje i stečajni upravitelji kojima je određena i isplaćena nagrada u obliku predujmova (čl. 29. st. 6. Stečajnog zakona) u višem iznosu od 300.000,00 kn imali bi obvezu povrata dijela nagrade koja je isplaćena preko iznosa od 300.000,00 kuna. Slijedom toga, nakon stupanja Uredbe na snagu stečajnim upraviteljima ne može biti obračunata nagrada u iznosu višem od 300.000,00 kn, pri čemu se u obračun ne uzimaju nagrade prije stupanja Uredbe na snagu.“

Navedena odluka VTS je dokaz da je viši sud u cijelosti iskoristio prava i obveze suda iz Ustava (čl. 117. st. 3.)³⁵ i Zakona o sudovima (čl. 5.)³⁶ te pravilno derogirao pojedine protuustavne odredbe Uredbe!

Sporna Uredba uz sve konstatirane nedostatke ipak je donijela kriterije (osnove) prema kojima suci određuju nagradu stečajnom upravitelju i tako je, barem dijelom neutraliziran subjektivan (osoban) pristup ovoj materiji.³⁷ Tako je u jednom postupku gdje je stečajni upravitelj bio razriješen dužnosti na vlastiti zahtjev (promjena stečajnog upravitelja) Visoki trgovački sud RH, temeljem Uredbe, zaštitio prava stečajnog upravitelja na isplatu nagrade u trenutku razrješenja, a prema vrijednosti unovčene stečajne mase.³⁸

³⁴ Rješenje VTS broj: XLVI Pž-7934/04-3 od 27. rujna 2006.godine.

³⁵ „ Sudovi sude na temelju Ustava i zakona.“

³⁶ Narodne novine br. 3/94., 75/95., 100/96., 115/97., 131/97., 129/00., 67/01., 5/02., 101/03, 17/04. i 141/04.

³⁷ Stečajni suci i nadalje imaju odlučujuću važnost prilikom određivanja konačne nagrade jer samo oni određuju postotak nagrade u odnosu na vrijednost unovčene stečajne mase (tablice za izračun konačne nagrade sadrže: a) vrijednost unovčene stečajne mase u kunama te b) nagradu u postocima s tim da su postoci u rasponu „od“ – „do“ zavisno od vrijednosti unovčene stečajne mase).

³⁸ Rješenje VTS broj: XXIII Pž-7822/04-3 od 1. veljače 2005. g.

3. 2. Zakon o izmjenama i dopunama stečajnog zakona (narodne novine, br. 82/06, stupio na snagu 29. srpnja 2006. g.)

3. 2. 1. Najnovija novela Zakona donijela je rigorozna rješenja prema kojima se potpuno ukidaju prava stečajnih upravitelja na mjesečne predujmove za rad. Zakonodavac je **izbrisao** st. 6. čl. 29. Zakona prema kojem stečajni sudac može tijekom stečajnog postupka odobravati predujmove nagrade stečajnim upraviteljima te odlučivati o naknadi troškova koje je imao u obavljanju svoje dužnosti s tim da se predujam može odrediti i u mjesečnim iznosima.³⁹ Vrlo je interesantno obrazloženje uz brisanje te odredbe:

„Dosađajna odredba iz čl. 29. stavak 6. rezultirala je nepotrebnim pritiskom stečajnih upravitelja na stečajne suce da im određuju isplatu predujmova nagrade, pa je stoga brisana.“⁴⁰

Takvo obrazloženje za nas je neprihvatljivo i nejasno. Zbog toga navodimo sljedeća stajališta:

stečajni su upravitelji doista tražili od stečajnog suca da im odobri mjesečni predujam nagrade u pojedinom stečajnom postupku jer su za to imali osnov (rad, složenost rada i dr.). Suci su, s druge strane njihove zahtjeve mogli i odbijati pravdajući se da još nije prikupljena dovoljna stečajna masa, zatim da vjerovnici još nisu namireni i sl. Kada su stečajni suci ipak odobrili stečajnom upravitelju predujam nagrade onda su smatrali da je njihov prijedlog (zahtjev) osnovan,

može li se sada, kada je *de iure* i *de facto* ukinuto pravo stečajnih upravitelja na predujam nagrade postaviti i suprotna teza, odnosno: stečajni suci mogu kalkulirati i na kraju stečajnog postupka (kada se određuje konačan iznos nagrade) pred stečajne upravitelje izlaziti sa stajalištem da je konačna nagrada ipak previsoka (posebno u odnosu na potraživanja koja u stečajnom postupku imaju, primjerice bivši radnici stečajnog dužnika kao vjerovnici), zatim kako će reagirati političari, javnost, ostali vjerovnici i drugi.

c) stečajni je upravitelj u konačnici vanjski suradnik suda i podložan je tržišnim kretanjima pa mora voditi računa o svojoj zaradi koja nije stalna.

3. 2. 2. Nadalje, izmijenjen je u cijelosti i st. 2. i 3. čl. 29. Zakona. Tako nagradu stečajnom upravitelju rješenjem određuje stečajni sudac prema posebnom propisu kojim Vlada Republike Hrvatske utvrđuje kriterije i način obračuna i plaćanja stečajnim upraviteljima. Što se tiče naknade troškova i njih rješenjem odobrava stečajni sudac na temelju pisanog, obrazloženog i dokumentiranog izvješća stečajnog upravitelja (obračun stvarnih troškova).⁴¹

³⁹ Usporediti s čl. 6. Uredbe.

⁴⁰ Vidi Stečajni zakon (redakcijski pročišćeni tekst Stečajnog zakona s napomenama uz pojedine odredbe i pojmovnim kazalom), Novi informator d.o.o., Zagreb, str. 24.

⁴¹ Trebalo je dakle punih deset (10) godina od donošenja Zakona da bi se uredilo pitanje troškova stečajnog upravitelja koje je imao tijekom obavljanja svoje dužnosti (sada je potrebno sudsko rješenje baš kao i za nagradu za rad).

3. 2. 3. U ovoj noveli Zakona nije počinjen propust kao u dopunama i izmjenama Zakona iz 2003. g. kada je bilo uređeno „da na stečajne postupke pokrenute do stupanja na snagu ovoga Zakona primjenjivat će se odredbe ovoga Zakona“ (čl. 59. ZID SZ 123/2003). Sada je *retroaktivnost* ukinuta s odbredbom „na postupke u tijeku, ako nisu započete radnje na koje se odnose, primjenjivat će se odredbe ovog Zakona“ (čl. 111. st. 2. ZID SZ 82/2006). To znači da će se, u svakoj prigodi poštivati stečena prava pojedinih sudionika stečajnog postupka ako su ih ostvarili u dosadašnjem tijeku stečajnog postupka.

Čini se da je vrlo malo koristi od ove odredbe za stečajne upravitelje jer su stečajni suci u pravilu konzervativno (vrlo oprezno) tumačili odredbe čl. 6. Uredbe iz 2003. g. (ukidanje predujmova nagrade za rad), odnosno u cijelosti prepuštali odluku višem sudu da riješi stvar, a nakon što stečajni upravitelj izjavi žalbu na rješenje (čl. 11. Zakona).

3. 2. 4. Što je, nakon svih ovih restrikcija ostalo od prava stečajnih upravitelja na nagradu za rad? Vlada RH još uvijek nije donijela poseban propis kojim će urediti nagradu i naknadu stečajnim upraviteljima (izmjenama Zakona iz 2006. g. stvorena je pravna osnova i utvrđen ovlaštenik). U pripremi je, istina već dugo prijedlog Uredbe o utvrđivanju kriterija i načina obračuna i plaćanja nagrade za rad stečajnih upravitelja kojom se žele ispraviti svi veliki propusti Uredbe iz 2003. g.⁴² Na koji način? Stečajnom upravitelju se ponovno nudi *menadžerski ugovor* jer se nagrada obračunava u odnosu na ukupnu vrijednost stečajne mase bez obzira da li je imovina opterećena⁴³ a ta nagrada obuhvaća nagradu stečajnom upravitelju utvrđenu po osnovu vrijednosti stečajne mase i stimulacije utvrđenu po osnovi stupnja namirenja stečajnih vjerovnika i složenosti postupaka (čl. 2. prijedloga uredbe). Dakle, nagrada stečajnom upravitelju obračunavala bi se temeljem dva osnova: *osnovnog kriterija* (po osnovu vrijednosti stečajne mase) te *dopunskog ili stimulativnog kriterija* (po osnovu stupnja namirenja stečajnih vjerovnika i složenosti postupaka).⁴⁴ Najveći značaj Prijedloga Uredbe jest u tome da ona ne određuje gornju granicu nagrade koju je moguće odrediti stečajnom upravitelju (Uredba iz 2003. g. sadrži limit od 300.000,00 kuna).

Ipak, dok Vlada RH ne donese novu uredbi i ne objavi je u Narodnim novinama može se smatrati da je, još uvijek na snazi Uredba iz 2003. g. jer nije riječ o propisu

⁴² www.vtsrh.hr, stranica posjećena 08. svibnja 2009. g.

⁴³ Misli se vjerojatno na prava razlučnih vjerovnika (vjerovnici koji imaju založno pravo ili pravo namirenja na kojoj stvari ili pravu koji su upisani u javnoj knjizi i dr.). Međutim, i do sada su stvari stečajnog dužnika opterećene tim razlučnim pravima bile dio stečajne mase prema kojoj se određivala konačna nagrada stečajnom upravitelju.

⁴⁴ Pod stupnjem namirenja stečajnih vjerovnika smatra se vrijednost izražena u postotku koji se dobije kada se iznos ukupno unovčene stečajne mase podijeli sa iznosima ukupno utvrđenih tražbina dok se kod složenosti postupka uzima u obzir obujam poslova i rad stečajnog upravitelja, a posebno se uzima u obzir završetak stečajnog postupka u razumnom roku. Odluku o dodatnoj nagradi stečajnom upravitelju donosi odbor vjerovnika, odnosno skupština ako odbor vjerovnika nije osnovan, na prijedlog stečajnog upravitelja, stečajnog suca ili kojeg od stečajnih vjerovnika (čl. 5. Prijedloga Uredbe).

kojima se uređuju pojedina pitanja iz nadležnosti Sabora,⁴⁵ već o samostalnom ovlaštenju Vlade RH⁴⁶ (odnosno o pitanju o kojem je Vlada ovlaštena donositi Uredbe).⁴⁷

Ima, naravno i drugačijih pravnih stajališta o Uredbi, tj. da ona više nije važeći pravni propis (što znači da stečajni suci nemaju kriterija - osnova prema kojem će određivati konačnu nagradu stečajnom upravitelju pa je cijela stvar prepuštena njihovom subjektivnom viđenju rada stečajnog upravitelja).

Rješenje o nagradi se posebno dostavlja članovima odbora vjerovnika (ako je osnovan) te dužniku pojedincu. Obavijest o određivanju nagrade i naknade bez naznake visine iznosa objavljuje se na oglasnoj ploči suda, uz napomenu da se u pisarnici može izvršiti uvid u potpuni tekst rješenja.

Protiv rješenja o nagradi stečajnom upravitelju pravo na žalbu imaju stečajni upravitelj, dužnik pojedinac i svaki stečajni vjerovnik.⁴⁸ Drugostupanjski sud odlučuje o žalbi u vijeću sastavljenom od triju sudaca koje je pak dužno o žalbi odlučiti hitno, a najkasnije u roku od 60 dana od primitka žalbe (čl. 11. st. 7. Zakona).

3. 2. 5. Visina nagrade stečajnom upravitelju nije i jedino sporno pitanje u vezi prava ovog tijela stečajnog postupka. Sporan je, čini se i redosljed namirenja vjerovnika stečajnog dužnika.⁴⁹ Prema svim dosadašnjim uređenjima (do ZID SZ iz 2006.) troškovi nagrade za rad i naknade troškova stečajnom upravitelju imali su status prioritete tražbine, tj. u stečajnom postupku namirivali su se kao troškovi stečajnog postupka (čl. 86).⁵⁰ Najnovijom intervencijom izbrisana je odredba iz čl. 85. st. 2.⁵¹ (troškovi stečajnog postupka namiruju se prije ostalih

⁴⁵ Ustav u čl. 87. propisuje da Hrvatski sabor može, najviše na vrijeme od godinu dana, ovlastiti Vladu Republike Hrvatske da uredbama uređuje pojedina pitanja iz njegovog djelokruga, osim onih koja se odnose na razradu Ustavom utvrđenih ljudskih prava i temeljnih sloboda, nacionalnih prava, izborni sustav, ustrojstvo, djelokrug i način rada državnih tijela i lokalne samouprave (st. 1). Jednako tako Ustav uređuje i da uredbe donesene na temelju zakonskih ovlasti prestaju vrijediti istekom roka od godinu dana od dana dobivene ovlasti, ako Hrvatski sabor ne odluči drukčije (st. 3).

⁴⁶ Vlada Republike Hrvatske donosi uredbu za izvršenje zakona (čl. 112. Ustava).

⁴⁷ Stajalište Lj. HRASTINSKI JURČEC: Pravni položaj stečajnog upravitelja u stečajnim postupcima, Zbornik radova: Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse- 2007., Inženjerski biro d.o.o. Zagreb, 2007., str. 80.

⁴⁸ Pravo na žalbu na rješenje stečajnog suca o nagradi stečajnom upravitelju ne bi, temeljem Zakona imali i vjerovnici stečajne mase (vjerovnici koji imaju tražbinu po osnovu troškova stečajnog postupka i ostalih tražbina prema stečajnoj masi). Stečajni vjerovnici su pak oni vjerovnici koji imaju tražbinu nastalu do otvaranja stečajnog postupka i tu tražbinu prijave stečajnom upravitelju u roku koji je naveden u rješenju stečajnog suca o otvaranju stečajnog postupka- Dakle, stečajni vjerovnik nije isto što i vjerovnik stečajne mase.

⁴⁹ U stečaju vrijede specifična pravila namirenja vjerovnika stečajnog dužnika. To su dva načela: a) prioriteta (redosljed prema kojem se isplaćuju vjerovnici prema redovima s tim da se vjerovnici nižeg isplatioznog reda mogu namirivati tek nakon što su prethodno namireni vjerovnici višeg isplatioznog reda) te b) pariteta (jednak postotni iznos za vjerovnike istog isplatioznog reda).

⁵⁰ U istom pravnom režimu su bili: a) sudski troškovi stečajnog postupka, b) nagrade i izdaci privremenog stečajnog upravitelja, stečajnog upravitelja i članova odbora vjerovnika, te c) drugi troškovi za koje je ovim ili drugim zakonom određeno da će se namirivati kao troškovi stečajnog postupka.

⁵¹ Čl. 44. ZID SZ iz 2006.

obveza stečajne mase i to razmjerno njihovoj veličini) tako da su sada na snazi dva osnovna pravila iz toga članka: a) iz stečajne mase najprije se namiruju troškovi stečajnog postupka i ostale obveze stečajne mase⁵², te b) obveze stečajne mase stečajni upravitelj namirivat će redom kojim one dospjevaju.

3. 2. 6. Sudovi su, čini se akceptirali takvo uređenje stvari da pri redovitom odvijanju stečajnog postupka stečajni je upravitelj dužan podmirivati obveze koje terete stečajnu masu redom kojim one budu dospjevale.⁵³ Jedina pravna zaštita za stečajnog upravitelja je podnošenje prijave stečajnom sucu o nedostatnosti stečajne mase za ispunjenje ostalih obveza stečajne mase (čl. 204.) čim je u prilici to uraditi, a na temelju stvarnog stanja dužnika (treba dobro paziti da time ne zloupotrijebi svoj položaj zakonskog zastupnika koji brine o pravima svih sudionika stečajnog postupka). U tom slučaju ovrha je zabranjena (čl. 206.), a eventualni pokrenuti ovršni postupci vjerovnika stečajne mase (ostale obveze stečajne mase) se obustavljaju.⁵⁴ Čim stečajni upravitelj podijeli stečajnu masu u skladu s odredbama čl. 205.⁵⁵ ovoga Zakona, stečajni sudac će obustaviti i zaključiti postupak (čl. 207.).

ZAKLJUČAK

Pravni status nagrade za rad i naknade troškova stečajnog upravitelja *de lege lata* nije jasan. Teško se mogu razumjeti i opravdati pravila iz Zakona i Uredbe prema kojima njegova prava dospjevaju tek zaključenjem stečajnog postupka (svojim radom i plaćanjem troškova tijekom stečaja upravitelj *de facto* kreditira stečajnog dužnika), a visina nagrade zavisi, čini se isključivo od volje stečajnog suca bez egzaktnih kriterija (u slučaju da on uopće ne respektira odredbe Uredbe).

Nadalje, sasvim je pogrešno stajalište da je za dugotrajnost stečaja najčešće odgovoran upravitelj i zbog toga mu je s pravom ukinuto pravo na mjesečne predujmove (Uredba, ZID SZ iz 2006.). To nije točno. Trajanje stečajnog postupka najčešće zavisi od: a) stanja imovine dužnika (u pravilu s teretima trećih osoba pa upravitelj mora pokrenuti parnicu radi pobijanja pravnih radnji dužnika⁵⁶ radi vraćanja imovine u stečajnu masu za namirenje stečajnih vjerovnika), b) volje i ponašanja vjerovnika (razlučnih, stečajnih i vjerovnika stečajne mase) na ispitnom ročištu i kasnije tijekom postupka (između njih postoje dugogodišnji prijepori

⁵² Jednak pravni status troškova stečajnog postupka i ostalih obveza stečajne mase.

⁵³ Dokaz tome je i rješenje Visokog trgovačkog suda u Zagrebu pod brojem: XXVIII Pž-8257/08-3 od 12. veljače 2009.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ To su: a) troškovi stečajnog postupka (nagrada za rad upravitelja i drugi troškovi sukladno Zakonu), b) obveze stečajne mase zasnovane nakon podnošenja prijave o nedostatnosti stečajne mase, a koje ne ulaze u troškove postupka, c) ostale obveze stečajne mase.

⁵⁶ U roku od dvije godine od otvaranja stečajnog postupka uz odobrenje stečajnog suca o čemu čl. 141. Zakona (u pitanju je prekluzivni rok od 2 godine).

koje žele riješiti jedino sudskom presudom). Uostalom, svaki je stečajni postupak postupak *sui generis* i niti jedan se ne može zaključiti u kratkom roku (uopće ne postoji *razuman rok*).

Predlaže se *de lege ferenda* značajno izmijeniti sadašnje stanje jer je neodrživo. Opravdana je inicijativa Vlade RH da novom uredbom promijeni status upravitelja na način da kao kriteriji za nagradu budu: a) vrijednost stečajne mase i b) stupanj namirenja stečajnih vjerovnika i složenost postupka, tj. *osnovni i stimulatívni kriterij*. Predlažemo da se, pored toga ponovo ugradi u pravna pravila odredba o davanju *predujmova* nagrade upraviteljima (gdje god je to moguće) s tim da konačni iznos nagrade nije limitiran.

Tako će se najbolje motivirati razuman upravitelj. Za sumnje da će to ipak usporiti tijek stečajnog postupka nema osnova. Upravitelja se ionako uvijek može razriješiti i bez važnog dokaza da ne obavlja dužnost sasvjesno i uredno (čl. 27. Zakona). Međutim, bez njega nije moguće provesti stečajni postupak (on je *zastupnik po zakonu* dužnika).

Literatura

DIKA, Mihajlo: Novo uređenje stečajnog prava, „Pravo i porezi“, Zagreb, br. 11., 2003., str. 3.-13.

ERAKOVIĆ, Andrija: Stečajni zakon s komentarom i primjerima, Zagreb, 1997., str. 33.

ERAKOVIĆ, Andrija: Neke novosti u stečajnom pravu, „Računovodstvo, revizija i finacije“, Zagreb, 2001., str. 193.

ERAKOVIĆ, Andrija: Tijela stečajnog postupka, objavljen u Novosti u stečajnom pravu s pročišćenim tekstom Stečajnog zakona, „Organizator“, 2001. – (Biblioteka Pravo), str. 89.

HRASTINSKI JURČEC, Ljiljana: Pravni položaj stečajnog upravitelja u stečajnim postupcima, zbornik radova „Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse – 2007.“, Inženjerski biro, Zagreb, 2007., str. 80.

Redakcijski pročišćeni tekst Stečajnog zakona s napomenama uz pojedine odredbe i pojmovnim kazalom, „Novi informator“, Zagreb, str. 24.

ŠEPIĆ, Nenad: Stečaj banaka u svjetlu Zakona o bankama (NN, 84/02), „Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse – 2003. godina“, Inženjerski biro, Zagreb, 2003., str. 139.

www.vtsrh.hr

AWARD FOR FEES AND COSTS OF THE BANKRUPTCY ADMINISTRATOR

Legal status of the work reward *de lege lata* is not acceptable to bankruptcy estate manager. There fore, it is recommended *de lege ferenda* to emend the Bankruptcy Law and that the new order be passed by Government. The final reward should not have the amount limit.

Key words: *bankruptcy estate manager, work reward, final reward*